

הנחישות של נחשון

תג"ד אשר שריקי, מפקד יחידת הלוחמים 'נחשון', מספר על מטלות היחידה לליווי ואבטחה של שירותות בתי הסוהר, על העבודה הקשה ועל ההכשרה הממושכת שעוברים הלוחמים ■ "אנחנו משדרים כוח ועוצמה ולא יוצרים עם האסירים שום יחסי גומלין" ■ וזו רק ההתחלה

מאת: דפנה ונס

את האחריות המלאה על ליוויים של כל העצורים והאסירים בישראל. החל בינואר 2008, כל עצור ואסיר, פלילי או בטחוני, שינוע מקו 'קציעות' או 'נפחא' בדרום ועד הכפר מסעדה ברמת הגולן (להוציא את העיר אילת) - ילווה על ידי לוחמי 'נחשון'. אלה אמונים על העברות וליוויים בין בתי הכלא השונים ובתוכם, בין בתי המעצר, בין מתקני המשטרה ועל העברות וליוויים לשירות הביטחון הכללי ולבתי המשפט. אנשי 'נחשון' אחראים גם להשבתם של אסירים מחו"ל לארץ.

לוחמי היחידה היו חתומים גם על המבצע לשחרור 255 אסירים פלשתיניים ביולי האחרון (ראה בהמשך). המשימה בוצעה במלוואה והסתיימה בהצלחה רבה. "אנחנו מתעצמים בתהליך שאין דומה לו", אומר תג"ד שריקי, מפקד היחידה. "לוחמי היחידה דוחסים עבודה של שישה שבועות

יחידת 'נחשון' - היחידה לליווי ואבטחה של אסירים ועצורים של שירותות בתי הסוהר - מבחינת כוח אדם, משימות ומספר רכבי ליווי. מתוך 700 מועמדים ששריקי ראיין בארבעת החודשים האלה - התקבלו רק מאה. אם במרס השנה היו ביחידה 318 תקנים, הרי שהיום יש בה 675 תקנים ועד סוף השנה המספר צפוי להתייזב על 800 תקנים בסך הכל.

היחידה שהוקמה לפני קרוב ל-35 שנה, בפברואר 1973, נמצאת היום ב"הקמה" שוב, כפי שמכנים זאת אנשיה. משימותיה הורחבו, גוונו ושוננו. עד סוף השנה יקבלו לוחמי היחידה

לפני כמה שבועות ביקר תג"ד אשר שריקי, מפקד יחידת 'נחשון', באירוע חברתי. שריקי הגיע לאירוע במדים - המדים הירוקים הייחודיים של 'נחשון'. כשיצא מהאירוע היו לו ביד עשרה דפי קורות חיים של צעירים שניגשו אליו, כולם רוצים להצטרף ל'נחשון'. החלום של כולם - אחד: להיות לוחמים ביחידה.

תוך פחות מארבעה חודשים הכפילה עצמה

בין השאר עוברים הלוחמים אימוני קרב מגע, לומדים לטפל בהפרות דבר ולומדים שימוש בכבילות

לארבעה: עובדים 260 שעות בחדש ולפעמים יותר. זהו קצב מטרף. מבחינת האסירים אנחנו 'סדין אדום': משדרים כוח ועוצמה ולא יוצרים עם שום יחסי גומלין. זה המקצוע וכולם מכירים את כללי המשחק."

לשימוש בכוח יש משקל כבד ב'נחשון'. כמעט ארבע שנים ששריקי מפקד היחידה, ובמהלכן נתקל בעשרות מקרים שבהם צריך היה להפעיל כוח. אחרי כל שימוש בכוח נפתח אוטומטית תיק חקירה, על פי חוק. למרות זאת, ב'נחשון' לא היו העמדות לדין משמעתי בארבע השנים האחרונות - נתון שבהחלט אפשר להתגאות בו.

להביא את האסיר ליעד בריא ושלם

נכון לחדש אוגוסט 2007, עוד בטרם קיבלה היחידה לידיה את האחריות המלאה על מחוזות דרום, ירושלים והשפלה, לוחמי 'נחשון' מלווים כבר בין 1,200 ל-1,300 אסירים ועצורים ביממה. כשהיחידה הוקמה לפני 35 שנה, איש לא שיער שכמות הליוויים תגדל כל כך. אז היו בה 24 תקנים בלבד. עד חודש מרס האחרון יחידת 'נחשון' היתה אחראית בעיקר על ליוויים בין בתי הכלא השונים. בעקבות החלטת השר לבטחון הפנים מלפני כשנה, בספטמבר 2006, השתנתה התמונה. השר סבר שראוי ששירות בתי הסוהר יהיה הגוף שיטפל בכל נושא הליוויים. ואכן, מאז חודש יוני האחרון, האחריות על ליווי העצורים והאסירים עוברת בהדרגה לידי 'נחשון'. זו היחידה שמתמחה עתה בכל נושא הליוויים, ואין בלתה. אירוע הבריחה המפורסם של האנס בני סלע במהלך ליווי משטרת, טרם יצאה החלטת השר לפועל, המחיש את צדקת ההחלטה ואת הצורך ביחידה שאנשיה הוכשרו, התמחו והתמקצעו בתחום הליווי.

"התפיסה שמושרשת אצל כל לוחם 'נחשון' היא שכל אסיר רוצה לברוח או לפגוע בנו", אומר שריקי. "גם קטין שנעצר על התפרצות לרכב מנסה להתחמק. במקום שבו אנחנו עומדים איננו יכולים לסמוך על תחושות או חושים. בתור לוחם נחשון, שלא כמו בתפקידים אחרים, ככל שתאמין פחות ליריב שלך, כן ייטב. אולי צריך לומר 'לקוח' ולא 'יריב'. אנחנו לא צריכים להתעסק בחינוך של האסירים, גם לא בשאיפותיהם או במה שהאסיר רוצה לעשות כש'היה גדול'. אנחנו צריכים בסך הכל להעביר את האסיר ממקום למקום, להביא אותו ליעד בריא ושלם בלי שיפגע בדרך באף אחד. זאת המשימה שלנו נטו. לא שיקום ולא חינוך ולא שום דבר אחר."

כשבני סלע נמלט חשבתם 'אצלנו זה לא היה קורה'?

"לא, לא. ההרגשה היתה רעה בגלל הקלות הבלתי נסבלת של הבריחה. מה שקרה שם זה חלומי הרע של כל מפקד. אני פניתי לאנשים שלי וניסיתי ללמדם שדווקא במקרים האלה, הלא נועזים והפשוטים לכאורה, שם אנחנו עלולים 'להיתפס עם המכנסים למטה'. אנחנו מוכנים תמיד לתרחיש קיצוני, כגון היתקלות בנסיעה וירי, ולפעמים שוכחים את הדברים הפשוטים. אני חושב

תג"ד אשר שריקי, מפקד יחידת 'נחשון'

שדווקא מהמקרים האלה צריך להיזהר יותר, כי הם מעשיים יותר מבחינת האסיר. אם יש לאסיר חלון הזדמנויות להימלט, הוא ינצל אותו."

סדר יום עמוס וארוך

סדר יומם של לוחמי 'נחשון' מתחיל מוקדם בבוקר. בסביבות השעה שש כבר יוצא הליווי הראשון לדרך. שעה וחצי קודם לכן, הלוחמים יוצאים מביתם ואוספים אלה את אלה במסלולי איסוף. לפני היציאה לליווי הם מבצעים תרגולת ולוקחים את הציוד הנדרש. יום העבודה ארוך, ופעמים רבות קורה שלוחם 'נחשון' חוזר לביתו בערב רק בסביבות 8 בערב. כך, לפחות חמישה ימים בשבוע, במשך כל השנה. גם אם הליווי מסתיים מוקדם הרבה יותר, הלוחם צריך להזדכות על הציוד ולוודא שהמשימה הושלמה כהלכה.

לוחמי היחידה הם אלה שחוצצים בפועל בין אזרחי ישראל לאסירים. נהג שעושה דרכו בכביש, לא יודע שברכב שב"ס שנע לידו נמצאים אסירים מסוכנים, לא אחת כאלה עם 'דם על הידיים'. "מדובר בעבודה מורכבת" אומר שריקי. "יש עצורים מסוגים שונים - פושעים סדרתיים, עבריינים מתוחכמים, ילד ש'בסך הכל' גרם לתאונת דרכים והרג, נרקומנים ואסירים פסיכיאטריים - ובהם גברים ונשים, בריאים וחולים, פליליים ובטחוניים. לפעמים אין שום דבר משותף ל'לקוחות' שלנו, למעט העובדה שכולם בני אדם, והלוחם צריך להתאים עצמו לאסיר שעומד מולו כל פעם מחדש, כל אחד בהתאם לרמתו. נדרשת כאן מימנות והלוחם צריך להיות אדם מיוחד, שמסוגל לשנות את קוד התגובה שלו תוך שנייה בהתאם למצב המשתנה. העבודה בבית המשפט, למשל, שונה מזו הנדרשת בעת העברת אסיר מכלא לכלא. בבית המשפט אתה בא במגע עם העצור ומשפחתו, עם התביעה וההגנה ועם אזרחים ותקשורת. זה שונה מהעבודה בתוך אגף כליאה, כשצריך להתמודד עם אסיר מתפרע. העבודה מאומצת, מלווה במתח

רב. אי אפשר להפסיק אותה באמצע ולהגיד לאסיר 'חכה לי בקניון בנתניה, אני אחזור מחר...'"

מה הכי קשה ללוחמים?

"הליוויים הכי רגישים והכי נפיצים הם אלה של נחקרי שב"כ, שאי אפשר להרחיב עליהם את הדיבור. בליוויים כאלה מספיקה טעות קטנה כדי שהפצצה תתפוצץ בקניון."

משפחה של לוחמים

כל לוחמי היחידה הם בוגרי מערך השדה של צה"ל - יוצאי יחידות מובחרות. שריקי עצמו שירת במשמר הגבול. בתפקידו האחרון שימש ראש ענף מבצעים בחיל. ל'נחשון' הגיע בינואר 2004. הגיל הממוצע של הלוחמים היום הוא 26, אבל יש גם לוחם שנמצא ביחידה כבר 28 שנה. כולם עובדים מיון, שראשיתו בראיון אישי אצל תג"ד שריקי. איש אינו מופנה ללשכת הגיוס לפני כן. בין השאר, שריקי בודק את הרקע של המועמד וכמה שנות לימוד סיים. הוא שואף לכך שכל הלוחמים יהיו בוגרי 12 שנות לימוד לפחות. מי שעובר את שלב הראיון נשלח למבחנים בלשכת הגיוס. אחרים נערכו אצל שריקי ראיון נוסף ומי שעובר אותו מקבל 'תוכנית חניכה' מובנית. זו נמשכה בעבר שלושה שבועות, אך היום, עקב התעצמות היחידה, היא נמשכת שבוע בלבד. במהלכה מתנסה המגויס בליוויים מסוגים שונים במחוזות השונים. בשני הראיונות שריקי מגדיר למועמד את הציפיות ממנו: מוסר עבודה, שעות עבודה רבות, סוגים שונים של תרחישים ותגובות לאירועים המשתנים במהירות.

בסך הכל יש ב'נחשון' שלושה גדודים: צפוני, דרומי ומחוז מרכז. בכל גדוד יש נכון להיום שתי פלגות: אלה שמטפלים בליוויים ארציים, בין בתי הסוהר, ויחידות ליווי לבתי המשפט. בתום החניכה מוצב הלוחם בפלגה שבה הוא מיועד להיות. אחרי כשבועיים עבודה, שבמהלכם הוא מכיר את הנפשות הפועלות - הוא יוצא לקורס סוהרים.

לוחמי 'נחשון' אינם 'מתערבים' עם סוהרים אחרים והפיקוד נשמר בידי שריקי. כעבור שישה שבועות של הכשרה בבית הספר 'ניר', מגיעים הלוחמים לארבעה שבועות של קורס הכשרה מעשית ביחידה. בין השאר עוברים הלוחמים אימוני קרב מגע, לומדים לטפל בהפרות סדר ולומדים שימוש בכבילות. האימונים נמשכים גם אחרי ההכשרה. "מדובר בקורס פיזי קשה", אומר שריקי. "חיילי קרביים בני 24 מסיימים אותו עם ירידה במשקל ו'לשון בחוץ'. מי שמסיים גם את השלב הזה מקבל את ה'סיכה' - סיכת הלוחם. הוא עונד אותה בגאוה ויוצא לעבודה."

חוץ מלוחמים, ב'נחשון' יש גם לוחמות. נכון להיום יש ביחידה שתי קצינות, שתי מש'קיות שעתידות לצאת לקצונה ועשר לוחמות. "לא הייתי מציע לאף אסיר להתעסק איתן", אומר שריקי. "גם האסירים רוחשים להן כבוד. לפני מספר חודשים למשל, היה אסיר פסיכיאטרי שסירב לצאת לדין בבית המשפט. חמישה קצינים ניסו להוציא אותו, אך הוא עמד בסירובו. בסוף שלחנו את אחת הבנות

"האחוזה, החברה, השהות יחד, הרעות - דברים שהולכים ונעלמים במדינה - כל אלה מחזיקים אותם"

'קציעות' ומשם למחסום ביתונייה ולצד הפלשתיני. 50 לוחמים מהיחידה ליוו את האסירים בשלוש שיירות שעליהן ניצח שריקי. זו היתה הפעם הראשונה שבה שירות בתי הסוהר ניהל מבצע כזה מראשיתו ועד סופו, כולל כל התיאומים. "כבר בשעה שש בבוקר התחלנו לחפש אסירים, לזהותם ולכבול אותם", משחזר שריקי את היציאה מ'קציעות' למחסום. "הוצאנו את האסירים בשלוש שיירות, בתזמון של 20 דקות בין שיירה לשיירה. המטרה היתה להגיע בשעה 10:00 בדיוק לביתונייה. כמתוכנן, בשעה 10:01 ירד האסיר הראשון מרכב הליווי במחסום. המערכת עבדה בצורה משומנת וקיבלנו מחמאות רבות. ב-11:20 כבר לא היינו שם".

שריקי נסע בשיירה האחרונה על מנת לוודא שהכל מתנהל כשורה. קצין האג"מ שלו היה בשיירה השנייה ומפקד גדוד מרכז - בראשונה. "כשעזבנו את ביתונייה היתה תחושת סיפוק", אמר. "לא פשוט להוציא שיירה מ'קציעות' ולתזמן את כניסתה לביתונייה בדיוק לשעה 10:00, עם החדשות. זו למעשה הפעם הראשונה שבה אזרחי ישראל לא ראו את כל סימני ה'ז' שמסמנים האסירים באצבעותיהם. אולי שודרה תמונה אחת של מישהו שרצע על ברכיו, אבל זה הכל. כל זאת, בזכות הנסיעה בכלי הרכב שלנו, שמהם אי אפשר להוציא ידיים, ובזכות התעקשותנו לכבול את האסירים באזיקי ברזל, לא פלסטיק. זה היה מקצועי ורציני יותר".

בכל זאת, מה הלקח מהמבצע הזה?
 "יש לקח אחד: לעשות את זה לפחות באותה רמה גם בפעם הבאה".

אלא שב'נחשון' לא נחים על זרי הדפנה. פשוט אין זמן. ליווי אחד מוביל לליווי אחר. "לי ולקצין האג"מ שלי יש שעתיים של שקט כל יום - עד 02:00 בערך, כשהכל נגמר", אומר שריקי. "בשעתיים האלה אנחנו גם ישנים טוב וגם חולמים טוב. בשעה זו, כשכבר מתחילים להתכונן ליום חדש, החלומות מתפוגגים..."

בנוסף, יש ליחידה מערך של כלבי סיוור, המורכב מצוותים של כלב ר'נוהג'. "התהליך של כלבי הסיוור התחיל לפני שלוש שנים", מסביר שריקי. "הכלבים האלה מסוגלים לנהל מרדף אחר אסיר נמלט, לטפל בהפרות סדר של אסירים, לזהות מקור ירי ולרוץ לעבר היורה. היתרון העיקרי של הכלבים הוא דווקא אפקט ההרתעה שיש להם מול האסירים הבטחוניים. כאשר אסיר בטחוני יורד היום מהרכב, דבר ראשון הוא שואל: 'יש כלב?'. הימצאות הכלבים הפחיתה מאוד את רמת האירועים החריגים של האסירים הבטחוניים במהלך הליוויים. במקומות שבהם יש כלב, יש ירידה רצינית במספר האירועים של תקיפה פיזית".

ליווי בתזמון מושלם

הליווי של אסיר חולה בן 80 אינו דומה לליווי אסיר בטחוני או ראש משפחת פשע, מסביר שריקי. כל ליווי מותאם לאסיר המסוים. מדובר במערכת פעלתנית, עם לוח משימות מוכן שמתעדכן מדי יום. ב'נחשון' עובדים רק 24 שעות קדימה, כדי למנוע טעויות. בנוסף, מלווה היחידה אסירים שמגיעים לארץ מחו"ל. כך למשל טיפלו שם בשנה האחרונה בהעברתו של האסיר זאב רוזנשטיין ממיאמי לישראל. "קיבלנו אותו בכבש המטוס", מספר שריקי. "שלחנו לשם שני לוחמים בסך הכל. כולם היו בהיסטריה, אבל אנחנו היינו דווקא רגועים. מבחינתי, רוזנשטיין היה אסיר מושלם: הוא לא התחצף, לא התחכם ושומר על יחסים תכליתיים מאוד עם צוות הליווי. רק שבועיים לפני כן הבאנו מאירופה לארץ אסיר פסיכיאטרי. זה היה ליווי קשה הרבה יותר, אבל בו אף אחד לא התעניין. אנחנו עושים כל מה שצריך כדי שהליווי יצא בשלום ויגיע בשלום, אבל זה לא פשוט".

כאמור, שם היחידה פורסם לאחרונה בעקבות המבצע לשחרור 255 האסירים הפלשתיניים ביולי האחרון. 'נחשון' היתה אמונה על ריכוז האסירים מכל מתקני הכליאה בארץ והעברתם לכלא

שלנו. היא לא הפעילה כוח, רק ניגשה אליו. הוא אמר לה: 'מה, שלחו אותך? טוב, אז אני בא'. קם ויצא".

השכר של לוחם 'נחשון' אינו שונה בהרבה מהשכר של סוהר אחר בשב"ס. מה שמחזיק את הלוחמים הם גאונות היחידה והמורל. "הצוות ביחידה הופך להיות המשפחה של הלוחם, לפעמים יותר מהמשפחה בבית. יש לוחמים שמכירים את חבריהם בצוות יותר מאשר את האשה שלהם. הרווקים גם גרים יחד. בקיבוץ מגידו, למשל, יש לוחמים ששכרו יחד כמה דירות. עוד מעט הם 'יכבשו' את המקום. האחוזה, החברה, השהות יחד, הרעות - דברים שהולכים ונעלמים במדינה - כל אלה מחזיקים אותם, ונוספת לכך התחושה שהם חלק מיחידה מובחרת".

כלא על גלגלים

ל'נחשון' יש צי של 120 כלי רכב ייחודיים לליווי. אי אפשר להסיע אסיר מסוכן ברחבי הארץ ברכב רגיל. כלי הרכב בנויים מבפנים ככלא נייד, מחולקים לתאים משוכללים שאינם מאפשרים מגע בין הלוחמים לאסירים. הכל מקובע וממוגן, אפילו האורות. כל אסיר השפוט לשבע שנים ויותר נכבל אוטומטית בידיו וברגליו. אסירים אחרים נכבלים רק בידיהם, אבל כאשר מדובר בעצורים, מתחשבים גם בסוג העבירה. במהלך הנסיעה אין עצירות, גם לא לשירותים. "כל האוטובוסים ממוגנים ובקרוב ימוגנו גם המשאיות", אומר שריקי. באמצעות טלוויזיה פנימית, מפקד הליווי שולט על המתרחש ברכב, ובאמצעות מערכת פנימית הוא גם יכול לדבר עם הלוחמים. כל כלי הרכב מתוחזקים בקפידה. "רכב תקוע בצד הדרך כשבתוכו אסירים מסוכנים הוא דבר לא נעים", מעיד שריקי. את כלי הנשק הלוחמים נושאים רק כשהאסירים כבר נעולים בתוך התאים ברכב. לכל צוות יש ציוד אישי, שכולל בין השאר אזיקים, שוקרים וגו מדמיע.